

Rozhodnutí ICJ o závazcích Izraele jako okupační moci

Dne **18. prosince 2024** přijalo **Valné shromáždění Organizace spojených národů (UNGA) rezoluci 79/232**, která požadovala **poradní stanovisko** od **Mezinárodního soudního dvora (ICJ)** k otázce „*závazků Izraele ve vztahu k přítomnosti a činností Organizace spojených národů, dalších mezinárodních organizací a třetích států na okupovaném palestinském území (OPT) a ve vztahu k němu.*“

Dne **22. října 2025** vydal **ICJ své poradní stanovisko**, které se zabývalo právním rámcem upravujícím závazky Izraele jako **okupační moci** a jeho odpovědností vůči Organizaci spojených národů, dalším mezinárodním organizacím a třetím státům zapojeným do humanitárních a rozvojových aktivit na OPT.

Soud **potvrdil svou jurisdikci** podle **článku 65 Statutu ICJ** a **článku 96 Charty OSN**, čímž potvrdil, že Valné shromáždění bylo oprávněno požádat o jeho vedení. **Zamítl námitky**, že žádost má politickou povahu nebo se překrývá s otázkami projednávanými u soudu ve věci *Jihoafrická republika proti Izraeli (Uplatnění Úmluvy o prevenci a trestání zločinu genocidy)*. Když soud nenašel „**přesvědčivý důvod**“ k **odmítnutí žádosti**, zdůraznil, že otázka je **právní povahy** a jednoznačně spadá do jeho poradní funkce.

Je důležité zdůraznit, že **mandát ICJ v tomto případě byl interpretační, nikoli vyšetřovací**. Soud **neměl za úkol ověřovat nebo posuzovat skutečné chování Izraele**, ale **vysvětlit právní závazky Izraele** podle mezinárodního práva jako okupační moci a členského státu OSN. Ačkoli byl soud obeznámen s četnými zprávami OSN a médií, které tvrdí porušení v Gaze a na Západním břehu, tato fakta nezávisle neposuzoval ani o nich nerozhodoval. Kontextové informace zde uvedené o činech Izraele a humanitárních podmínkách proto **nejsou čerpány z poradního stanoviska samotného**, ale z **veřejně dostupných a dobře zdokumentovaných zdrojů**, které pomáhají ilustrovat relevanci a závažnost zjištění soudu.

Izrael je okupační mocí

ICJ znovu potvrdil, že **Izrael zůstává okupační mocí v Pásmu Gazy** a dalších částech **Okupovaného palestinského území** ve smyslu **článku 42 Haagských předpisů z roku 1907** a **Čtvrté Ženevské úmluvy z roku 1949**, a to navzdory tzv. „*odpoutání*“ v roce 2005. Ačkoli Izrael v té době stáhl svou stálou vojenskou přítomnost a osady z Gazy, soud poznamenal, že Izrael nadále **vykonává efektivní kontrolu nad hranicemi, vzdušným prostorem, teritoriálními vodami, registrací obyvatelstva a základní infrastrukturou**, čímž udržuje stupeň autority, který definuje okupaci podle mezinárodního práva.

Soud objasnil, že **efektivní kontrola**, nikoli **fyzické rozmístění vojsk**, určuje, zda existuje okupace. V souladu s tím **Izrael nese plný rozsah právních závazků** okupační moci, včetně **povinnosti chránit civilisty**, zajistit **veřejný pořádek a bezpečnost** a respektovat **svrchovanost a práva okupovaného obyvatelstva** podle mezinárodního humanitárního práva a práva lidských práv.

Závazek vůči blahu civilního obyvatelstva

Podle článků 55 a 56 Čtvrté Ženevské úmluvy nese **okupační moc primární a přímou odpovědnost** za zajištění **zásob potravin, zdravotní péče a veřejného zdraví** obyvatelstva pod její kontrolou. Tyto závazky jsou **nekontingentní** a mají být plněny **na náklady okupanta**.

Pouze pokud je okupační moc **skutečně neschopna** zajistit potřeby obyvatelstva, může přijmout a usnadnit humanitární operace jiných států nebo nestranných humanitárních organizací. I tehdy ji **článek 59** zavazuje „**souhlasit a usnadňovat**“ takové operace „**všemi prostředky, které má k dispozici**“. Jakékoli **bránění nebo omezování** humanitárních snah je v rozporu s Úmluvou a pokud způsobí nedostatek nebo hladovění, může představovat **závažné porušení** a **válečný zločin** podle obyčejového mezinárodního práva.

Stanovisko soudu tyto povinnosti identifikuje v abstraktních právních termínech; **nehodnotí chování Izraele** v Gaze. Nicméně rozsáhlé zprávy OSN a humanitárních organizací dokumentují široké omezení potravin, paliva a zdravotnických potřeb — podmínky, které úzce korespondují s právními zákazy popsány ICJ.

Zákaz hladovění a kolektivního trestu

ICJ znovu potvrdil, že **hladovění civilistů jako metoda vedení války je absolutně zakázáno** podle článku 54 Dodatkového protokolu I (1977), článků 55–59 Čtvrté Ženevské úmluvy a **pravidla 53 obyčejového mezinárodního humanitárního práva**. Zákaz se vztahuje na jakoukoli politiku nebo akci, která zbavuje civilní obyvatelstvo předmětů nezbytných pro jeho přežití, včetně potravin, vody, paliva a léků.

Ačkoli soud neposuzoval důkazy o chování na místě, objasnil, že **úmyslné bránění humanitární pomoci** nebo **manipulace s nezbytnými zásobami** by mohly představovat **závažná porušení** a **válečné zločiny** podle mezinárodního práva. **Právní standard** je tedy jasný, i když ho soud sám neaplikoval na faktické okolnosti.

Nezávislé zprávy od agentur OSN a humanitárních organizací naznačují, že omezení uvalená na Gazu vedla k **akutnímu hladu a zdravotnímu kolapsu**. Ačkoli tyto zprávy soud nezkoumal, ilustrují **typ situace, kterou právní úvaha ICJ přímo řeší** — situaci, kdy by úmyslné zbavení základních potřeb představovalo **použití hladovění jako metody války a formu kolektivního trestu** zakázanou podle článku 33 Čtvrté Ženevské úmluvy.

Soud také znovu potvrdil, že tyto zákazy jsou **nepominutelné**. I v situacích ozbrojeného konfliktu nebo oprávněných bezpečnostních obav **státy nemohou využívat bezpečnostní argumenty k ospravedlnění porušení jus cogens norem mezinárodního práva**, včetně

zákazů hladovění, kolektivního trestu a odepření sebeurčení. Tyto závazky jsou **absolutní a závazné**, bez ohledu na vojenské nebo politické okolnosti.

Závazky jako členského státu Organizace spojených národů

Jako **členský stát OSN** je Izrael povinen **spolupracovat v dobré víře** s Organizací podle **článků 2(2) a 2(5) Charty OSN** a respektovat **výsady a imunity** Organizace spojených národů, jejích agentur a zaměstnanců podle **článku 105 Charty a Úmluvy o výsadách a imunitách OSN z roku 1946**. Tyto ochrany zůstávají v platnosti během ozbrojeného konfliktu a okupace.

ICJ znovu potvrdil, že Izrael musí **respektovat a chránit personál, majetek a prostory OSN** a musí **povolit a usnadňovat operace agentur OSN**, zejména těch, které se zabývají humanitární pomocí, jako je **UNRWA**. Soud nevydal zjištění týkající se konkrétních incidentů, ale zdůraznil, že zasahování do operací OSN nebo útoky na její personál by představovaly **závažná porušení mezinárodního humanitárního práva**.

Pro kontext zprávy OSN uvádějí, že mezi **říjnem 2023 a koncem roku 2025** bylo **v izraelských vojenských operacích v Gaze zabito více než 190 zaměstnanců OSN** — téměř všichni z UNRWA — což představuje **nejvyšší počet obětí mezi personálem OSN** od roku 1945. Areály a školy OSN, jejichž souřadnice byly poskytnuty izraelským úřadům, byly opakovaně zasaženy. Ačkoli ICJ tato fakta neposuzoval, jeho stanovisko definuje právní rámec, v němž musí být tyto činy hodnoceny.

Izrael nesmí bránit sebeurčení palestinského lidu

Právo národů na sebeurčení je **jus cogens normou mezinárodního práva** a základním kamenem systému Charty OSN. Je odráženo v **článcích 1(2) a 55 Charty OSN, článku 1 jak Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, tak Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech** a je uznáváno jako povinnost **erga omnes** vůči mezinárodnímu společenství jako celku.

Ve svém poradním stanovisku z roku 2025 soud rozhodl, že Izrael **nesmí bránit palestinskému lidu ve výkonu tohoto práva**, včetně **bráněním operacím OSN nebo států**, které zajišťují jejich blaho a rozvoj. Soud shledal, že rozšiřování izraelského vnitrostátního práva nebo administrativní kontroly na OPT je **neslučitelné s těmito závazky** a brání palestinské samosprávě.

ICJ připomněl své **poradní stanovisko z roku 2024**, které prohlásilo **izraelské osady na Západním břehu za nezákonné** a požadovalo po Izraeli, aby **zastavil expanzi, evakuoval stávající osady a poskytl náhrady**. Ačkoli stanovisko z roku 2025 nezkoumalo následné vývoje, veřejné záznamy naznačují, že Izrael **pokračoval v rozšiřování osad** a politici vůdci **veřejně obhajovali anexi**. Tyto postřehy, čerpané z externích zpráv, poskytují kontext k pochopení pokračujícího oslabování palestinského sebeurčení ve světle předchozích rozhodnutí soudu.

Závěr

Poradní stanovisko Mezinárodního soudního dvora z roku 2025 představuje klíčové znovu potvrzení právních závazků, které řídí přítomnost Izraele na Okupovaném palestinském území. Vyjasnilo, ale nerozhodovalo o povinnostech Izraele jako okupační moci, členského státu OSN a účastníka mezinárodního právního řádu. Role soudu spočívala v **definování práva**, nikoli v **posuzování důkazů nebo přiřazování odpovědnosti** — rozdíl, který zachovává soudní nestrannost a zároveň nabízí závaznou interpretaci mezinárodních norem.

Přesto stanovisko poskytuje **jasný právní rámec**, v jehož rámci lze chování Izraele hodnotit jinými příslušnými orgány. Stanoví, že:

- Izrael zůstává **okupační mocí** v Gaze a na Západním břehu;
- Nese **primární odpovědnost** za blaho civilistů;
- Musí **respektovat operace OSN** a **chránit humanitární personál**;
- Nesmí **bránit palestinskému sebeurčení**; a
- Musí **zdržet se jakéhokoli chování, které by vedlo k hladovění, kolektivnímu trestu nebo anexi**.

Soud také zopakoval, že **tyto závazky jsou absolutní a nepominutelné**. Bezpečnostní úvahy, ať jsou jakkoli vážné, **nemohou právně převýšit jus cogens normy**, jako jsou zá- kazy hladovění, kolektivního trestu a odepření sebeurčení.

Ve světle zjištění ICJ a rostoucího množství důkazů o podmínkách v Gaze a na Západním břehu by **Valné shromáždění OSN mělo nyní zvážit žádost k Mezinárodnímu trestnímu soudu**, aby **vyhodnotil chování Izraele** podle **prozatímních opatření z roku 2024, po- radního stanoviska z roku 2024 a poradního stanoviska z roku 2025**. Taková iniciativa by posunula zaměření od vyjasnění k **odpovědnosti**, zajistila by, že porušení jus cogens norem budou podrobena soudnímu přezkumu.

Valné shromáždění by dále mohlo rozšířit toto šetření, aby zahrnovalo **závazky orgánů OSN a členských států samotných**, a posoudilo, zda jejich činy — nebo nečinnost — splňují standardy dobré víry a spolupráce požadované Chartou OSN a mezinárodním právem.

Judikatura ICJ tak poskytuje nejen prohlášení o právu, ale také **cestu k jeho vymáhání**. Dodržování těchto rozhodnutí je nezbytné k zachování integrity mezinárodního práva, dů- věryhodnosti Organizace spojených národů a univerzálních principů spravedlnosti a hu- manity, na kterých oba stojí.